

L 357

631.471 (-.624)

STICHTING VOOR
BODEMKARTERING
WAGENINGEN
BIBLIOTHEEK

no. 28

STICHTING VOOR BODEMKARTEERING TE WAGENINGEN

Directeur: Prof. Dr. C.H. Edelman

Afd. Karteringen ten behoeve van
Streek- en Uitbreidingsplannen

Hoofd: Dr. W.J. van Liere

ISBN 138678-02

BESCHRIJVING BEHORENDE BIJ DE BODEMKAART EN DE BODEM-

GESCHIKTHEIDSKAART VAN EEN GEDEELTE VAN KENNEMERLAND.

INHOUD:

Inleiding

De bodemkaart en de bodemgeschiktheidskaart

Samenvatting

Beschrijving behorende bij de bodemkaart en de bodemgeschiktheidskaart van een gedeelte van Kennemerland.

Inleiding

Daar de beschikbare tijd zeer beperkt was, is bij de samenstelling van deze kaart gebruik gemaakt van de gegevens die bij vroegere karteringen verkregen zijn, te weten:

1. het onderzoek van Kennemerland-Noord;
2. het onderzoek van de gronden ten zuiden van het Noordzeekanaal, wat een onderdeel vormt van de kartering van de bollenstreek.

Het geheel is nog aangevuld met enig veldwerk, dat hoofdzakelijk bestond uit een meer gedetailleerde opname van een deel van de gemeente Beverwijk. Deze fijnere detaillering kunnen wij gemakkelijk uit de figuren van de kaart aflezen.

De kaart is opgenomen op schaal van 1:10.000 en geeft een vrij gedetailleerd overzicht van de gronden ten noorden van het Noordzeekanaal en een zeer globaal overzicht van de gronden ten zuiden hiervan.

Het gekarteerde gebied omvat de gemeente Heemskerk en gedeelten van de gemeenten Velsen en Beverwijk.

De bodemkaart en de bodemgeschiktheidskaart

Het westelijk gedeelte van het karteringsgebied wordt ingenomen door duinen welke grotendeels uit woeste grond bestaan, met slechts cultuurgrond in de duinpannen. Ten oosten hiervan bevinden zich de vlakker gelegen oude duinzandgronden, welke kalkloos zijn tot de zone van de zomergrondwaterstand. Het meest oostelijke gedeelte van het karteringsgebied bestaat uit kleigronden, die veelal zwaar zijn en naarmate zij ouder zijn, een lager kalkgehalte hebben. Tussen de duinzandgronden en de kleigronden bevindt zich een strook z.g. overgangsgronden, waarvan de profielopbouw veelal zeer onregelmatig is. De bodemgebruiksvorm van de oude duinzandgronden is voornamelijk tuinbouw en verder grasland. De jongere kleigronden zijn praktisch geheel als bouwland in gebruik en de oudere kleigronden als grasland.

De kleipolders hebben een beheerste waterstand, in tegenstelling tot het van west naar oost afhellende duinlandschap. De cultuurgronden van het duinlandschap waren tot voor enige jaren geheel aangewezen op het drangwater van de duinen en het regenwater dat ter plaatse viel. De grondwaterafzettingen, die bijna overal tot in de bovengrond voorkomen, wijzen erop dat deze gronden voorheen zeer vochtig waren. Op deze vochtige duinzandgronden die tot grotere diepte uit zuiver zand bestaan, is het Kennemerlandse tuinbouwbedrijfstype tot ontwikkeling gekomen. Dit bedrijfstype bestaat uit vollegrondsgroenteteelt, veelal gemengd met bollenteelt. De profielopbouw hiervoor is ideaal. Doordat men met verschillende teelten zoals aardbeien en bollen vaak op eenzelfde perceel terugkomt, is diepspitten nodig, teneinde verse grond te verkrijgen, terwijl dan tevens de grond onkruidvrij is en de

waterbeweging in de losse ondergrond gemakkelijker wordt. Deze grondbewerking kan op de duinzandgronden gemakkelijk uitgevoerd worden. Door deze jaren - plaatselijk zelfs eeuwenlange-bewerkingen en bemestingen zijn het prachtige cultuurgronden geworden. De percelen die in gras liggen of hakhout dragen, zijn veelal minder humeus en slechts oppervlakkig bewerkt, waardoor zij in waarde bij de oude tuingronden ten achter staan. Voor de hakhoutpercelen geldt zelfs dat zij zonder ingrijpende cultuurtechnische werkzaamheden, zoals diep spitten of omspuiten, voor tuinbouw ongeschikt zijn.

In de omgeving van Santpoort komen enkele lagere stroken voor met veen in de ondergrond, waarvan momenteel een gedeelte omgespoten wordt, doch in het overige gebied bestaat het profiel tot grotere diepte uit zuiver zand.

Naast de profielopbouw en de menselijke beïnvloeding hierop is het vooral de grondwaterstand in de loop van het jaar, die de land- en tuinbouwkundige waarde bepaalt. Zoals reeds vermeld, was deze grondwaterstand vroeger hoog door het drangwater van de duinen. Door langzame daling van de gemiddelde waterstand in de duinen tengevolge van wateronttrekking ten behoeve van de drinkwatervoorziening, diepe afgravingen bij de fabrieken langs het Noordzeekanaal enz., is deze drang minder sterk geworden, wat een geleidelijke daling van de gemiddelde zomergrondwaterstand tot gevolg had. Dit is in het betreffende gebied gemakkelijk waar te nemen, doordat zich in het profiel onder de oude grondwaterzone, nieuwe lagen met grondwaterafzettingen gevormd hebben. Het gevolg hiervan is geweest dat er een verschuiving plaats vond in de land- en tuinbouw-

kundige waarde der verschillende percelen. Op percelen die voorheen een gunstige grondwaterstand hadden, werd het teeltrisico groter, doordat de gewassen in droge perioden gebrek aan vocht kregen, waardoor de groei stagneerde met alle gevolgen daaraan verbonden, terwijl gronden die voorheen zeer vochtig waren, veel oogstzekerder werden. Deze verschuiving is geleidelijk voortgegaan; uiteindelijk zijn er slechts enkele stroken aan de voet van de duinen overgebleven die in droge perioden voldoende vochtig zijn om groeistagnatie te voorkomen. Op een gedeelte der overige gronden mislukte de oogst tengevolge van vochtgebrek. Het gevolg hiervan is geweest dat verschillende duinpannen werden verlaten en vele andere percelen min of meer verwaarloosd werden. Toen is men begonnen met het kunstmatig omhoog brengen van de grondwaterstand met behulp van Nortonpompen. De gunstige resultaten die hiermede werden verkregen, hadden tot gevolg dat het aantal pompen zich snel uitbreidde, hetgeen nog steeds doorgaat. De kosten der installaties worden ruimschoots vergoed doordat het teeltrisico tot een minimum beperkt wordt. Het teeltrisico is zelfs kleiner dan op de gronden waarvan de natuurlijke zomergrondwaterstand voldoende hoog is omdat deze laatste gronden in de winter soms wateroverlast hebben (onder de huidige omstandigheden bestaat men weinig aandacht aan de afwatering van het gebied). Naarmate de zomergrondwaterstand lager is, neemt de land- en tuinbouwkundige waarde af voorzover er niet bevoeid wordt, terwijl de bevoeiing kostbaarder wordt, omdat de grondwaterstand hoger opgevoerd moet worden en een sterkere zijdelingse afvoer plaatsvindt. Bij de samenstelling van de bodengeschiedskaart is met dit alles rekening ge-

houden. De indeling van de duinzandgronden is gebaseerd op de diepte van de laagste zomergrondwaterstand. Het humusgehalte loopt hiermee ongeveer parallel, daar het humusgehalte toeneemt, naarmate de grondwaterstand hoger is.

Voor de duinzandgronden is de volgende indeling gemaakt :

I. Geschikt voor tuinbouw

G. in het bijzonder voor groententeelt (laagste zomergrondwaterstand < 90 cm)

G+B. in het bijzonder voor het gemengde groenten- en bollenbedrijf (laagste zomergrondwaterstand 90-110 cm)

II. Matig geschikt voor tuinbouw, met bevoeiing geschikt voor het gemengde groenten en bollenbedrijf (laagste zomergrondwaterstand > 110 cm)

III. Zeer matig geschikt voor tuinbouw, met bevoeiing eveneens geschikt voor het gemengde groenten- en bollenbedrijf

IV. Ongeschikt voor tuinbouw, met bevoeiing matig geschikt

Deze groepsindeling is gebaseerd op de huidige waterstaatkundige toestand van het gebied. Ingrijpende veranderingen in de bestaande waterstaatkundige toestand kunnen belangrijke verschuivingen teweeg brengen.

De betrekkelijk smalle strook overganggronden die tussen de zandgronden in het westen en de kleigronden in het oosten liggen, zijn alleen ten zuiden van het Noordzeekanaal omgrensd. Deze gronden zijn momenteel voor tuinbouw zeer matig geschikt tot ongeschikt. Door omspuiten of enkele meters diepspitten, zoals dat in de bollenstreek wel plaats heeft, zijn zij echter wel geschikt te maken.

De kleigronden die in dit karteringsgebied voorkomen, lenen zich niet voor het Kennemerlandse tuinbouwbedrijfstype. Zij zijn wel geschikt voor de grove groententeelt, die echter voor deze streek van weinig betekenis is.

De indeling dezer gronden is daarom gebaseerd op de landbouwkundige waarde :

- V. Uitstekend bouwland
- VI. Goed bouwland
- VII. Zeer matig bouwland, eventueel goed grasland

Tegen de oostgrens van beiden zijden van het Noordzeekanaal bevinden zich zeer jonge zeekleigronden (V), die tot de beste Nederlandse bouwlanden gerekend moeten worden. Ten noorden van het Noordzeekanaal liggen hiertegen aan oudere kleigronden, welke moeilijker te bewerken zijn, doch eveneens goed bouwland zijn.

De overige kleigronden zijn kalkarm, liggen ongelijk en hebben een tamelijk variabele profielopbouw. De hogere ruggen zouden in aanmerking kunnen komen voor bouwland (VI), de overige laagten zijn geschikt voor grasland (VII).

SAMENVATTING:

1. Het Kennemerlandse bedrijfstype, hoofdzakelijk bestaande uit groenten- en bollenteelt, bevindt zich praktisch geheel op de duinzandgronden.
2. De cultuurwaarde dezer zandgronden wordt bepaald door de beheersing van de grondwaterstand, daar de profielopbouw goed is.
3. De mogelijkheid om met behulp van Nortonpompen de grondwaterstand gedurende de zomermaanden tot de gewenste hoogte op te voeren, draagt in belangrijke mate tot de waterbeheersing bij.
4. Herziening van de afwatering kan wateroverlast in de vochtige stroken opheffen.
5. De kleigronden in dit gebied lenen zich niet voor het plaatselijke tuinbouwbedrijfstype, doch komen wel in aanmerking voor groententeelt.
6. De jongste zeekleigronden (V) zijn uitstekend geschikt voor akkerbouw.